

EVALUACE (za období 1. - 8. měsíce projektu)

Obsah

1. Vymezení výzkumného problému a cíle šetření	1
2. Šetření respondenti.....	2
3. Použité metody.....	3
4. Sběr dat a jeho metoda	5
5. Metoda analýzy dat	6
6. Analýza dat	7
7. Shrnutí.....	9
8. Použité zdroje.....	9

1. Vymezení výzkumného problému a cíle šetření

Hlavním cílem projektu „Podpora znalostní ekonomiky znevýhodněných zaměstnanců družstva Drutěva“ je vytvoření vzdělávacího systému ve spolupráci s družstvem. Nastavení vzdělávacího systému zaručí družstvu Drutěva dlouhodobou ekonomickou udržitelnost. Projekt svého hlavního cíle dosáhne pomocí sedmi klíčových aktivit, které budou v jeho průběhu podléhat jednotlivých evaluačním hodnocením. Evaluace klíčových aktivit bude probíhat ve čtyřech časových úsecích projektu. V prvním časovém úseku bude hodnocen průběh klíčové aktivity č. 4 Akvizice k pracovní způsobilosti mentálně znevýhodněných zaměstnanců. Tato aktivita byla zahájena nejdříve a v prvním časovém úseku evaluace se bude hodnotit především průběh jejího zahájení. Metodologický přístup, průběh sběru dat, informace o respondentech a výsledky šetření budou součástí této zprávy.

Klíčová aktivita č. 4. zaujímá mezi dílčími cíli zcela mimořádné postavení. Aktivita je určena pro nejpočetnější skupinu žadatele (100 podpořených osob), jejímiž členy jsou znevýhodnění zaměstnanci s mentálním nebo kombinovaným postižením se základním

vzděláním nebo se základy vzdělání. Tito zaměstnanci s nárůstem věku a doby monotónního zaměstnání ztrácejí zdravotní způsobilost k výkonu práce, proto je důležité, aby si zaměstnanci osvojili návyky pro udržování zdravotní způsobilosti. Udržitelnost pracovní způsobilosti bude podpořena aktivizačními technikami.

Aktivita č. 4 má za cíl vzbudit zájem u její cílové skupiny o cvičení motoriky pod vedením kvalifikované zdravotní sestry. Celkový rozsah přímé práce s cílovou skupinou je 8 hodin týdně, 2 hodiny jsou věnovány postupnému zapracování mistra ve vedení této aktivity, čímž je zajištěna udržitelnost projektu. S ohledem na výkyvy v chování cílové skupiny je aktivita koncipována jako kombinovaná - skupinová a individuální aktivizace. Všechny aktivity, pokroky, bariéry jsou u jednotlivých zaměstnanců diskutovány a výsledkem bude vytvoření osobních plánů. Odborník naučí mistry používat plány v každodenní pracovní činnosti. Jedná se o časově nejnáročnější aktivitu, která v projektu potrvá nepřetržitě 21 měsíců z důvodu fixace pracovní aktivizace. Klíčová aktivita č. 4 přispívá především k zajištění konkurenceschopnosti jednotlivých zaměstnanců.

2. Šetření respondentů

Cílovou skupinou šetření jsou zaměstnanci dílny s výrobním programem pro mentálně hendikepované. Respondenti jsou ohroženi ztrátou zaměstnání z důvodu zdravotního znevýhodnění, nízké kvalifikace a věku v kategorii 50 plus.

- Práce, kterou v dílně respondenti vykonávají, je monotónní. I když pracují na zkrácený úvazek nejčastěji 4 nebo 6 hodin denně, ztrácejí s přibývajícím věkem pracovní způsobilost, kterou potřebují aktivizovat. Ztráta zaměstnání pro respondenty znamená také ztrátu sociální integrace a finanční nestabilitu.
- Respondenti mají základní vzdělání nebo pouze základy vzdělání. Podíl znevýhodněných zaměstnanců z důvodu nižší kvalifikace podle zákona č. 561/2004 Sb. § 58 odst. 1 b) školského zákona je 83 % všech zapojených zaměstnanců.
- Drutěva má celkově 160 zaměstnanců. Z tohoto počtu je třicet zaměstnanců v Drutěvě zaměstnáno více než 30 let (konkrétně: 31 - 40 let práce v Drutěvě - 17

zaměstnanců; nad 40 let - 13 zaměstnanců). Zaměstnanci v kategorii do 25 let 5% zaměstnanců a ve věkové kategorii 50 plus je 22 % zaměstnanců. S praxí více než 20 let v Drutěvě je celých 58 % zaměstnanců. Všichni zaměstnanci jsou znevýhodnění podle zákona 435/2004 Sb. § 67 zákona o zaměstnanosti.

Klíčová aktivita č. 4 je určena pro nejpotřebnější skupinu mentálně znevýhodněných zaměstnanců, která je zároveň skupinou nejpočetnější. Výstupem klíčové aktivity č. 4 je nastartování pravidelné pracovní akvizice u 100 podpořených osob, reflexní cvičení k udržení hrubé a jemné motoriky. Cvičení jemné a hrubé motoriky je v dílně potřebné pro veškerou práci na zakázkách, které družstvo Drutěva získala (např. ke skládání papírových sáčků pro psí exkrementy nebo kompletace drobného zboží – patentků - do papírových složek firmy KOH-I-NOR). Dalším výstupem je připravenost mistrů poskytovat a vést pracovní akvizice. Účastníci klíčové aktivity č. 4 mají získat nejen nové kompetence, ale cílem také je změna v jejich chování a zvyklostech. Jako změna je brána ochota provádět trvale soubor cviků k posílení pracovní aktivizace.

3. Použité metody

V procesu evaluace je možné využít kvantitativních i kvalitativních metod. Kvantitativní přístup sbírá relativně omezené množství dat od mnoha jedinců, oproti tomu kvalitativní přístup získává velké množství dat od jednoho nebo několika málo respondentů.¹ Záměrem této evaluace není získat tvrdá statistická data, která by sloužila k popisu skupiny mentálně znevýhodněných zaměstnanců. Výsledkem evaluace má být zhodnocení pojetí, implementace a užitečnosti projektu „Podpora znalostní ekonomiky znevýhodněných zaměstnanců družstva Drutěva“. S ohledem na takový výzkumný záměr budou při realizaci terénního šetření použity pouze kvalitativní metody sběru a analýzy dat.

V evaluačním výzkumu můžeme použít různé výzkumné postupy. V tomto případě budeme využívat model formativní evaluace. Získané informace z formativní evaluace pomáhají především samotným autorům a dalším účastníkům navrhnout, implementovat a

---

¹ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. 1999. Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie.

Boskovice: ALBERT. s. 11

DISMAN, M. 2008. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Portál. s. 287

HENDL, J. 2008. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. s. 50, 57, 63

zlepšit program tak, aby lépe fungoval.² Evaluace bude spíše zaměřena na praktické aspekty než na teoretické stránky projektu. Bude důležité zjistit, jak byla klíčová aktivita č. 4 zahájena, jak doposud probíhala a jak jsou s touto aktivitou spokojeni samotní účastníci.

---

² HENDL, J. 2008. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. s. 295

4. Sběr dat a jeho metoda

Před samotným sběrem dat bylo důležité se seznámit s prostředím družstva. Během prvních schůzek došlo k seznámení s prostory družstva Drutěva a s jejím vedením. V následujících schůzkách byl výzkumník seznámen se zaměstnanci a jejich pracovní náplní. Později došlo k samotné práci s respondenty a účasti na cvičeních probíhajících v rámci projektu. Pro sběr dat bylo důležité získat důvěru respondentů. Respondenti patří mezi znevýhodněné zaměstnance s mentálním nebo kombinovaným postižením, proto bylo nutné se s nimi seznámit a připravit metodu sběru dat tak, aby odpovídala jejich možnostem.

Sběr dat byl proveden za pomoci metody skupinové diskuze. Metoda je také označována jako metoda skupinové interview a vyprávění. Při dobře vedené skupinové diskuzi se uvolní racionalizační schémata a psychické zábrany a diskutující snadněji odhalují své postoje a způsoby jednání, své myšlení a pocity.³ Oproti individuálním rozhovorům má metoda skupinové diskuze výhodu v tom, že může sledovat názory a postoje, které se vážou na sociální vztahy. Můžeme tedy data zjišťovat v sociální situaci - ve skupině, a lépe jim v kontextu porozumět.⁴ U této metody vzniká problém se sestavením skupin. V případě evaluace klíčové aktivity č. 4 byly skupiny sestaveny již na začátku projektu. Skupiny mají přibližně 8 – 10 členů, což je i ideální velikost pro skupinové diskuze.

Šetření byli všichni zaměstnanci, kteří již byli zapojeni do klíčové aktivity č. 4. Šetření se neúčastnili pouze ti respondenti, kteří v době průběhu sběru dat byli nemocní, nebo z jiných důvodů nebyli přítomni ve výrobním družstvu Drutěva. Sběr dat probíhal ve dvou dnech – 18. – 19. října 2012 v ranních hodinách. Šetření bylo přizpůsobeno pracovní době zaměstnanců, která začíná v 7 ráno. Terénní sběr dat byl rozdělen do dvou fází. V první fázi došlo k šetření respondentů, kteří se účastní klíčové aktivity č. 4 od měsíce března. Sběr dat probíhal 18. října 2012 v ranních hodinách. Šetřeny byly čtyři skupiny po 7 – 9 respondentech. V druhé fázi byli šetřeni respondenti, kteří se účastní klíčové aktivity č. 4 teprve krátce – konkrétně od měsíce září. Sběr dat proběhl 19. října 2012 v ranních hodinách. Celkem bylo šetřeno 5 skupin po 7 – 9 respondentech. Ve třech těchto skupinách byla přítomná asistentka nebo mistrová z dílny. Důvodem bylo pomoci výzkumníkovi s prací s respondenty, kteří mají těžší

³ HENDL, J. 2008. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. s. 182

⁴ MORGAN, D. L. 2001. Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu. Boskovice: ALBERT. s. 24 - 26

postižení a vyžadují tedy větší pozornost. Asistentky nebo mistrové z dílen bývají přítomny i na cvičeních, která probíhají v rámci projektu.

Skupinové diskuze mají určitý sled fází, který je potřeba dodržet. Začíná se s vysvětlením postupu, při němž se zdůrazní potřeba aktivní účasti členů skupiny v diskuzi, a v obecných rysech se uvede téma.⁵ Respondenti byli upozorněni, že celý rozhovor bude nahráván na zvukové záznamové zařízení a data budou archivována v elektronické podobě. Dále následuje představení členů skupiny a její „zahřátí“ pomocí několika otázek na uvolnění atmosféry. Respondenti se mezi sebou znají a ve skupině spolupracují, přesto byli požádáni o krátké představení, aby je moderátor mohl v průběhu diskuze oslovovat jmény. Moderátor potom přistoupí k tématu a v průběhu se snaží svými dotazy dále podněcovat diskuzi.⁶ Na závěr se koná metadiskuze, tedy rozhovor o diskuzi.⁷

5. Metoda analýzy dat

Analýza dat spočívá jak v přiřazení významu prvnímu dojmu z terénu, ale také v konečné kompilaci dat a poznatků.⁸ Výzkumník se snaží přiřadit smysl shromážděným datům. V průběhu sběru dat byly pořízeny audio nahrávky. Délka audio nahrávek je v rozmezí od 18 minut až po 26 minut. Pro analýzu dat nebylo nutné provést doslovný způsob transkripce audio nahrávek diskuzí. Data jsou archivována pouze v podobě audio záznamů. Samotné záznamy byly v průběhu sběru dat doplněny výzkumníkem o poznámky, které upřesňovaly průběh sběru dat a pomohly výzkumníkovi v samotné analýze. Poznámky se týkaly místa a času pořizování nahrávky, zda došlo k vyrušení rozhovoru třetí osobou a prvním dojmem z diskuze.

Metodou analýzy dat byla zvolena analytická indukce. Metoda vychází z předpokladu, že výzkumník definuje tvrzení, které platí pro všechny případy. Postupně prochází v datech všechny argumenty. Jestliže zjistí, že se některé původnímu tvrzení vymykají, upraví na jejich základě zjištění tak, aby opět platilo pro všechny případy. Cílem metody je využití všech negativních argumentů k zpracování a zjmenění původně definovaného tvrzení.⁹

⁵ HENDL, J. 2008. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. s. 182

⁶ MORGAN, D. L. 2001. Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu. Boskovice: ALBERT. s. 66 - 69

⁷ HENDL, J. 2008. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. s. 182

⁸ HENDL, J. 2008. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. s. 226

⁹ HENDL, J. 2008. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. s. 236

Analýza dat byla rozdělena do dvou skupin. V první skupině jsou diskuze s respondenty, kteří se účastní cvičení již od března 2012 a v druhé skupině budou analyzovány diskuze s respondenty, kteří začali s klíčovou aktivitou č. 4 v měsíci září. Po jednotlivých analýzách se provede komparace názorů, postojů a poznatků respondentů ke cvičení. Je zde předpoklad, že respondenti se budou v odpovědích lišit.

6. Analýza dat

Respondenti z chráněné dílny v 5. patře jsou spokojeni s průběhem cvičení. Podle jejich odpovědí se jim cvičení líbí. Cviky, které jsou prováděny na cvičeních, je baví. Tato aktivita je mezi respondenty vítaná a berou ji jako příjemnou a užitečnou chvíli odpočinku od práce. Stejně jsou na tom s postojem ke cvičení i respondenti ze 4. patra, kde s cvičením začali později. Obsah cvičení se jim líbí a připadá jim zajímavý. Ale zde bylo vyjádřeno i zklamání nad úrovní obtížnosti jednotlivých cviků. Respondenti chápou, že skupiny jsou složeny z jednotlivců, kteří mají jiný stupeň postižení a cviky, které jsou pro některé jednoduché, mohou být pro druhé náročné.

Samotného lektora vnímají respondenti jako příjemného a sympatického muže, který se v oboru vyzná. Obě patra se shodují, že mají správného lektora a vyjadřují se o něm pouze pozitivně („příjemný chlap“, „je výborný“, „super chlap“, „rozdává optimismus“, „je sympatický“, „je s ním legrace“, atd.). Objevila se pouze jedna neutrální odpověď k hodnocení lektora cvičení, kde si respondent ještě na samotné cvičení ani lektora nezvykl, a proto nechtěl zhodnotit svůj postoj. Zde je vidět, že lektor na začátku musel věnovat mnoho času seznámení se s prostředím a získání si důvěry zaměstnanců družstva Drutěva. Jeho práce byla úspěšná, protože jeho osobní hodnocení bylo od respondentů pozitivní.

Průběh cvičení by se dal podle odpovědí rozdělit na dva tematické okruhy. Jedním okruhem cvičení jsou samotné aktivizační cviky jemné a hrubé motoriky a druhý okruh se věnuje motivaci. V 5. a 4. patře si vzpomněli na různé prováděné cviky. Cviky jsou prováděny jak v sedu, tak i ve stoje. Respondenti jsou zvyklí začínat cvičení s masážním míčkem (tzv. ježečkem). Dále se pokračuje s cviky, které protahují krční páteř (např. otáčení hlavou vlevo a vpravo). Respondenti zmiňovali cviky na posílení rukou a prokrvení prstů (např. tření dlaní o sebe). Při cvičení v sedu se některé úkony zaměřují na uvolnění svalů na

nohou, ty se ale více protahují při úkonech ve stoje (např. střídavé pokrčování nohou či kroužení koleny).

V průběhu motivační části cvičení si respondenti povídají, zpívají, recitují a diskutují. Povídají si nejčastěji o aktuálních tématech z jejich života (např. co budou dělat o víkendu). V průběhu povídání se respondenti radí s lektorem, jak ohledně jejich soukromých, tak i zdravotních problémů. Na základě těchto informací může lektor vytvořit individuální plán cviků, které jedinci pomohou. Respondenti z obou pater zmiňovali, že si rádi zpívají. Písňe, které si s lektorem o cvičení zpívají, mají předem připravené. Na samotném cvičení nedochází k výuce písní, ale zpívání slouží spíše k uvolnění atmosféry a také k odpočinku. Ve všech skupinách byla oblíbená básnička o staré moudré sově („Stará moudrá sova na stromě seděla. Čím více viděla, tím méně mluvila. Čím méně mluvila, tím méně slyšela. Proč bychom se i my nemohli chovat jako ten starý moudrý pták?“), kterou se respondenti v průběhu cvičení naučili. Pouze ve 4. patře byl na cvičení předčítán příběh z knihy. Všechny skupiny z tohoto patra to ocenili. Příběh měl podle nich v sobě moudro, které mohou využít ve svém životě.

Návrhy na změny obsahu cvičení se v diskuzích v podstatě nevyskytovaly. V 5. patře jsou se současným obsahem cvičení spokojeni. Respondenti nevěděli, co by chtěli změnit. Byl zde pouze návrh o doplnění cvičení s hudbou. Chtěli by cvičit v rytmu na hudbu podle námětu jednoho televizního pořadu. Naopak ve 4. patře by rádi věnovali čas předčítáním příběhů. Příběh o australském šamanovi, který jim lektor předčítal, se jim líbil a chtěli by takovýchto příběhů poznat více. Celkově by respondenti z tohoto patra rádi zachovali ve cvičeních různá moudra, motta, citáty a přísloví. Chtěli by více relaxovat a uvolnit se jak po fyzické, tak i psychické stránce.

S klíčovou aktivitou č. 4 v projektu jsou respondenti spokojeni už od samotného zahájení až po současný průběh. Podobného cvičení se respondenti ještě neúčastnili a hodnotí ho jako přínosné. Respondenti se na cvičení těší a někteří již pravidelně cvičí doma podle cviků, které jim lektor ukázal. S lektorem navázali úzký vztah a v průběhu sběru dat se dotazovali, kde je a zda přijde. Skupiny ze 4. patra ho nechaly pozdravovat, přály mu hezký víkend a vzkazovaly mu, že se na něj těší. Skupiny z 5. patra poukazovaly na to, že si rády s lektorem povídají i mimo cvičení, když je navštíví na dílně a povídá si s nimi při práci.

7. Shrnutí

- Celková spokojenost respondentů s cvičením. Ať už se samotným zahájením, průběhem nebo s obsahem cvičení. Jednotlivá cvičení si dobře vybavovali, věděli, k čemu jsou cvičení určená, a správně je předváděli.
- Respondenti oceňují kvality současného lektora. Hodnotili krom jeho profesionální stránky i jeho osobnost. Lektor je respondentům sympatický. Vnímají ho jako optimistického člověka, který je jim příjemný.
- V průběhu diskuze došlo na žádost o zvýšení náročnosti aktivit a možnost využití hudby při cvičeních.
- V 5. patře, kde cvičí již od března, jsou s cvičením naprosto spokojeni. Na rozdíl od 4. patra jsou více zaměřeni na samotné cvičení. Ve 4. patře by raději více času věnovali motivační části. Mají raději ve cvičeních různá moudra, motta, citáty a přísloví. Ale i zde jsou respondenti s cvičením spokojeni, i když se účastní teprve od září.
- Respondenti mají pozitivní přístup k cvičení. Na cvičení i lektora se těší.
- Nikdo z dotázaných si nepamatoval, že by se takové aktivity účastnil již dříve.
- Někteří z respondentů již pravidelně cvičí doma podle cviků, které je lektor naučil.

8. Použité zdroje

- DISMAN, M. 2008. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Portál.
- HENDL, J. 2008. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál.
- MORGAN, D. L. 2001. Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu. Boskovice: ALBERT.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. 1999. Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: ALBERT.